

Hospodin není zemdlený

Izajáš, 40, 25-31

1.1.

Už nějakou dobu slyšíme všude kolem sebe: že žijeme v zemdlené a unavené době. Někteří ji srovnávají se soumrakem římské říše, jiní s koncem středověku. A rok co rok zaznívá s postupujícím adventem naříkání nad tím, jak nás zmáhá škola, jak je nám zatěžko ráno vstát do tmy a otevřít dveře do zimy a odpoledne či navečer se vracet domů, jako by už byla zase noc. Nevím jak vy, já bych nejraději ze všeho spal. Obávám se, že jsem si farářskou pracovnu na fakultě oblíbil především proto, že je tam pohodlná pohovka. Dobře, jsem starší pán, kterého pouštějí v tramvaji – kluci i holky – sednout. Ale co vy, mládeži, vy jste odpočatí a svěží? Jako zemdlené a unavené, potácející se a klopýtající nejméně *Druhý Izajáš* izraelské muže v letech, natož pak stařečky, nýbrž izraelské mladíky a jinochy. Můžeme na to jít literárně a říci, že zákon kontrastu velí míru všeobecné únavy předvést na znavenosti těch přirozeně nejsvěžejších. Cestou psychologizování (kdyby nás před ní exegeti z generace na generace nevarovali) bychom naopak došli k prostému zjištění, že nejvíc unavení jsou přece ti, kdo nejvíc pracují: třicátníci, kteří musejí stihnout dvě tři zaměstnání, protože živí děti z prvního manželství i současnou partnerku, studenti, kteří studují nejméně na dvou školách a k tomu si ještě vydělávají. Nebo já se svým momentálním 170% úvazkem na fakultě a v církvi. „*Mladíci jsou zemdlení a unavení, jinoši se potácejí, klopýtají.*“ Unavená theologická fakulta, zemdlená evangelická církev, potácející se česká společnost, klopýtající křesťanská civilizace. „*advent... Metud doma není / utekl s vlky / sněh roste, ale ještě nepadá // a je vlastně dobře, že té tmy je tolik / ono tu není o co stát /// advent / možná čas dočíst Kafkův Zámek*“, můžeme se dočíst v právě vyšlé básnické sbírce *Světloplaší* mého přítele RADKA MALÉHO (90). Nebo, tentýž autor méně intelektuálně: „*tak, advent, típu cigarety / o stromy holé jako věty. / čekání – čeho? – uběhlo mi / po větách holých jako stromy.*“ (Tamtéž 34.)

1.2.

Snad v každé učebnici homiletiky se dočteme o disproporci mezi tím, kolik prostoru věnuje kazatel/ka v kázání poučené analýze neutěšené současnosti, a tím, s jakým banálním minimem se spokojí při zvěstování evangelia o Bohu Stvořiteli, Spasiteli a Dopraviteli. Dogmaticky řečeno: Pokrm, který většinu nabízíme, je veliké *kázání zákona*, k němuž navrch – jako „kapku panenského oleje“ – přikápneme pomešší *kázání evangelia*. Německý praktický theolog MANFRED JOSUTTIS uvádí ve své knížce *Zákonicství v dnešním kázání* (*Gesetzlichkeit in der Predigt der Gegenwart*, 1968) desítky příkladů od sousedů z doby poměrně nedávné.

Náš dnešní biblický text proti sobě staví – prosím nesmějte se: barthián! – *Stvořitele a stvoření*, konkrétně aktivitu, *kreativitu* Tvůrce a *pasivitu*, kvietismus jeho tvorů. Kontrast mezi neunaveným, protože nikdy neunavitelným Bohem, a zemdleným napořád unaveným Izraelem je vpravdě adventní text pro nás utahané, malátné, dřímající, ospalé křesťany a křesťanky. Perikopa je součástí první kapitoly Deuteroizajáše, starozákonního evangelisty, proroka potěšení. Formálně má podobu disputace, střídající otázky a odpovědi. Obsahově chce rozpomenout zajatý Izrael na Hospodina, Stvořitele světa a Pána dějin.

2.1.

„*Ke komu mě chcete připodobnit, aby mi byl roven?*“, praví Svätý. „O několik málo veršů dříve, ve verši 18., se prorok tázal: „*Ke komu připodobníte Boha?*“ (40,18a). Nyní zaznívá podobná otázka jako otázka Boží, otázka, kterou ostatkům Izraele klade sám Svätý. „*Ke komu mě chcete připodobnit?*“ Proslulý Kierkegaardův a Barthův „nekonečný kvalitativní rozdíl mezi Bohem a člověkem“! Shodná odpověď na otázku „Kdo je jako Hospodin?“ zní: „Nikdo.“ „Nikoho a nic ve stvořeném světě nemůžeme připodobnit k jeho stvořiteli. Hospodin je tvůrce všehomíra, „toho všeho“. „*Básník je možná tvůrce, / dostalo-li se mu té milosti, / nikdy však stvořitel,*“ napsal kdysi VLADIMÍR HOLAN (*Pod Blaníkem, Bolest*, in Sebrané spisy V.H. 3, 196). Člověk je vybídnut, aby pozvedl svůj zrak vzhůru, vzhledl nahoru, k „zástupům hvězd“, k onomu „hvězdnému nebi nad námi“, které kdysi naplňovalo úžasem filozofa Immanuela Kanta. Pro mě je těžké zapamatovat si několik desítek jmen Vás, pravidelných návštěvníků kaple. Hospodin dokáže pojmenovat celé planetárium. „*V plném počtu vyvádí zástupy hvězd a všechny je volá jménem.*“ Řídí pohyby nebeských těles, řídí na jejich oběžných drahách myriády hvězd! Tak „obrovskou sílu“, tak „úžasnou moc“ má, Izraeli, má, církvi, tvůj Bůh. Jediná hvězdička se mu nevymkne z ruky a nepustí se na samostatný let vesmírem.

My ovšem podobně jako Židé v Babylóně propadáme tváří v tvář dějinným katastrofám, přírodním kalamitám a osobním nezdarům malomyslnosti, *malověrnosti*. Prorok sáhl po literární formě bohoslužebného žalozpěvu, nářku, uvozovaného otázkou „Proč“. Žalmistovo „*Proč, Hospodine?*“ – všichni známe výkřik 22. žalmu „Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?“ (Ž 22,2) – ovšem prorok obrací do Hospodinova „*Proč, Jákobe?*“, „*Proč, Izraeli?*“. „*Proč říkáš, Jákobe, proč Izraeli mluvíš takto*“, rozuměj, proč se obracíš malověrně na svého Boha s obavou či spíše výtkou: „Přehlížíš mě“, „Nedbáš na mě“, „Nestaráš se o mě“, „Zapomínáš nebo zapomněl jsi na mně?“ „*Má cesta je Hospodinu skryta, můj Bůh přehlíží mé právo*“? Jako bychom se, bratři a sestry, slyšeli. Nebo vy se neobracíte, vy jste se nikdy neobrátili na Pána Boha s vyčítavým „Proč“, „Proč jsi, Bože, dopustil to a to...?“, „Proč jsi způsobil, aby...?“ Ani barthiáni nejsou v této věci „bez hříchu“. Což lze žít s permanentním zohledňováním onoho „nekonečného kvalitativního rozdílu“? Kdo z nás by nepotřeboval připomenout: „*Cožpak nevíš? Cožpak jsi neslyšel?*“ Křesťan není člověk, který už nehřeší, křesťan je člověk, který si dá připomenout, že napořád nanovo hřeší.

Boží protiargument zní: Bůh nezná hranic v čase ani v prostoru, je tvůrcem i vládcem jak času, tak prostoru, od věků do věků a do všech končin země, věčný a vševládny: „*Hospodin, Bůh věčný, stvořitel končin země.*“ A to vše jako rozumný, jako logik: „*jeho rozumnost vystihnout nelze*“.

Co má znamenat tenhle odkaz k Bohu Stvořiteli? Tak se bude ptát deista, jehož víra je vírou v Boha-Hodináře, který po dokončení tvoření odešel od svého díla a ponechal ho jeho svézákonnostem, nanejvýš tu tam jako Bůh-Údržbář přikápne do hodinového stroje kapku oleje, aby se mechanismus nezadrhával. My však věříme v Boha Stvořitele-Zachovatele, Ochránce, Opatrovníka. Německý starozákoník CLAUS WESTERMANN nadepsal ve svém komentáři překlad a výklad druhé části 40. kapitoly Izajáše (ATD 19, s.41) větou: „*Stvořitel je spasitel*“. Věru nádherný systematicko-theologický výkon biblického theologa: precizní pojmová reformulace biblického textu! „Stvořitel je spasitel.“ Výstižněji shrnout poselství našeho textu snad ani nelze. Deuteroizajáš se nebojí *antropomorfismů*, jakkoli jich užije *antiteticky*, via negationis: „Není takový, jací jsme, jací býváme my“: „*Není zemdlený, není znavený*“. Neboť, teprve teď, přijde ona „analýza situace“, kterou jsem já začal toto kázání, diagnostika, v níž jsme my theologové takovými mistry: „*Mladíci jsou zemdlení a unavení, jinoši se potácejí, klopýtají.*“ Neodvažují se aplikovat: Tak tohle je řečeno směrem k vám mladým, my starší (pojmenovat...) jsme z obliga. Už jsem naznačil: pro srovnání se lépe hodí

ukázat prstem na unavené juniory než na unavené seniory, neřku-li geronty. (Mluvit o unavených dámách – jakéhokoli věku – by bylo vůbec nekorektní.)

2.2.

Na počátku kapitoly, celého svého díla, přirovnával Deuteroizajáš stvoření k usychající trávě a vadnoucímu polnímu kvítí. A dodal: „Věru, lid je pouhá tráva.“ (Iz 40,7c) To obraz znavené mládeže je přece jen povzbudivější! Tráva záhy uschne, kvítí brzy zvadne, zatímco unavená mládež se může vzchopit, nabýt nové síly. Poukaz na „nekonečný kvalitativní rozdíl mezi stvořením a stvořitelem“ nemá člověka srazit k zemi. Evangelium dnešního textu zní: Neunavený a neunavitelný Bůh si nepřeje znavené a ochablé židy a křesťany. Silný nechce zůstat v přesile a chránit si svou sílu pro sebe. Naopak. Chce nám dát podíl na své síle. „*On dává zemdlému sílu a dostatek odvahy bezmocnému.*“ Ano, „sílu žít“, jak se zpívá v nějakém křesťanském songu ze Svítáku, ba dokonce – bezmála tilichovsky – „odvahu být“. A v tuto chvíli zazní jedno z velikých slov židovské a křesťanské víry: *naděje*, uvozeno pozitivně vzdorným *ALE. Ale ti, kdo skládají naději v Hospodina.* „*Ale ti, kdo skládají naději v Hospodina, nabývají nové síly; vznášejí se jak orlové, běží bez únavy, jdou bez umdlení.*“ Ještě jednou máme upřít svůj pohled nad sebe, vzhůru, tentokrát relativně, tedy ne přímo do nebe: abyste spatřili orla, musíte vzhlednout k obloze. Věřící a doufající jsou podobni orlu. Následuje „nebeský“ obraz vznášení se, tedy letu, ovšem vzápětí přece jen uzemněný obrazem běhu a chůze, tedy rychlejší chůze a pomalejšího běhu. Charakteristika „*bez únavy*“, „*bez umdlení*“ chce zřejmě povědět, že podstatnější než „tak vysoko nad zemí“ je „výdrž“, řekněme: spíš než sprint marathón. Kdybych chtěl dolovat z textu něco, co v něm není, rozdělil bych ty tři příklady do kategorií třeba podle věku: skupina A poletí, skupina B poběží, skupina C půjde. Možná, že ti poslední půjdou velmi pomalu, ale všichni se budou pohybovat, stát nezůstane nikdo.

3.

Ježíš, janovský Ježíš, legitimoval své porušení sabatu rovněž poukazem vzhůru: „Můj Otec pracuje“ – v kralické bibli „dělá“ – „bez přestání, proto i já pracuji.“ (J 5,17b) Motorem naší činnosti, naší aktivity je až na druhém místě kalvinistický étos píle a pracovitosti. Na prvním místě jde o nápodobu Hospodina, který – aniž by byl workoholík, který neumí odpočinout: sabat! – „nedříme a nespíme“ (Ž 121,4a). Jako ti, kdo skládají naději v konajícího Otce a Syna, nemusíme ani my – s pomocí rovněž nedřímajícího Ducha svatého – mátožně prodřimat advent I.P. 2012. Amen.